

Сандра Јосиповић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
e-mail: sandrajosipovic@gmail.com

https://doi.org/10.18485/ai_san_o_gradu.2020.ch10

821.111(73).09-31

Оригинални научни рад

СУПРОТСТАВЉЕНИ СНОВИ О ГРАДУ У РОМАНУ *ИДИ ПОСТАВИ СТРАЖАРА*

Рад истражује и анализира противречне замисли и снове које главни протагонисти, Џин Луиз Финч и њена тетка Александра, имају о томе какав би живот требало да буде у граду Мејкому у роману Харпер Ли *Иди постави стражара*. Ови супротстављени снови анализирани су из перспективе „означавања Другости” где се разликују два типа овог процеса: „груби” (Brons 2015: 70) и „софистициранији” (Brons 2015: 70). Приликом анализе у обзир је узето социолошко, психолошко и филозофско разматрање означавања Другости.

Кључне речи: супротстављени снови, град Мејком, Други, грубо означавање Другости, софистицирано означавање Другости.

1. Уводни део

Аутор рада истражује и анализира процес означавања Другости на примеру главних протагониста романа Харпер Ли, *Иди постави стражара*, а кроз призмину социологије, психологије и филозофије.

Овај концепт означавања Другости постаје посебно актуелан данас када људи у многим сферама живота оз-

начавају као Другог некога ко им је непознат, туђ и далек, од имиграната до људи са инвалидитетом, са сметњама у развоју, односно људи који припадају осетљивим друштвеним групама или друштвено угроженим групама. Анђелко Милорадовић објашњава овај процес:

У енглеском језику конструирање значења Другости (Othering) или означавање има више социолошко и културолошко подријетло. Што значи конструирање значења Другости или Othering? Израз се користи при дефиницији властита идентитета и стигматизацији Другога. Има више значење социјалног маркера с помоћу којег маркирамо или означавамо Друге у разлици спрам нас или наше групе. Ријеч је о процесу или поступку означавања Другости који добива нека обиљежја међу којима се истичу она властите и друге групе. Заправо се ради о односима *ingroup* – *outgroup*. Преко тог социјалног маркера или маркера социјалне диференцијације успоставља се разлика између властита и другог или страног националног идентитета те сотонизација и дискриминација Другога или Других, Другости. [...] Такођер објашњава односе хијерархије, дистанцирања, етноцентризма и искључивања Другога/ Других (2013: 156).

У раду се најпре даје приказ друштвено-политичке сцене и живота у граду Мејкому који уједно представља предмет супротстављених снова и ставова Александре и њене братанице Џин Луиз Финч. Затим, настоји се да се у примерима из романа нађе илустрација начина на који се овај процес означавања Другости манифестује кроз поступке и ставове ове две жене.

2. Град који је предмет супротстављених снова

Роман *Иди постави стражара* објављен је тек 2015. године иако га је Харпер Ли написала пре њеног много

чувенијег романа *Убити птицу ругалицу* (Wikipedia) награђеног Пулицеровом наградом 1961. године (Wikipedia). Иако је најпре промовисан као наставак романа *Убити птицу ругалицу*, данас се ипак сматра да је *Иди постави стражара* скица за тај други далеко познатији роман (Wikipedia). Могу се уочити извесне паралеле између живота списатељице и радње у роману. Харпер Ли је била рођена и одрасла у Монровилу у Алабами и након што је неколико година живела на релацији Њујорк – Монровил, одлучила се да се заувек врати у свој родни град (Britannica). Радња романа се одиграва у граду Мејкому у држави Алабами на далеком Југу Сједињених Америчких Држава. Од почетка до краја, роман је прожет описом градског пејзажа по којем се крећу његови протагонисти, у којем им се укрштају путеви и у којем они граде своје друштвене односе. Тако сазнајемо да су у детињству Џин Луиз, њен брат Џем и њихов друг Хенри ишли на пливање на „Баркеров вир“ (Ли 2015: 55) и да су се играли на „Добсоновом пашњаку“ (Ли 2015: 63). Џин Луиз и Хенри одлазили су на „Финчово искрцавалиште“ где се налазила стара кућа породице Финч (Ли 2015: 75). Град је сам по себи био парадокс. Постао је административно средиште округа захваљујући једном предузимљивом кафеџији који је желео да његова кафана добро послује и стога је напио геометре не би ли место где се налазила та кафана уцртали у мапе као „географски центар округа и [...] седиште управе“ (Ли 2015: 47). Иако административно средиште, град је дуго времена био скоро потпуно одсечен од остатка државе (Ли 2015: 13). Током педесетих година 20. века када се одигравају догађаји у роману једина веза града са светом били су нередовни аутобуси (Ли 2015: 14), пар ауто-путева који су водили „кроз баруштине“ којима је Мејком био окружен

(Ли 2015: 14), а возови нису саобраћали до града (Ли 2015: 14). Списатељица даје подробан опис положаја Мејкома не би ли нагласила чињеницу да је он, између осталог, условио становнике Мејкома да се скоро читав један век држе својих конзервативних политичких уверења (Ли 2015: 13–14). Био је то, такође, и један подељен град, пре свега по расној, али и економској основи. С једне стране, белци из средње класе тврдоглаво су се држали својих окошталих схватања. Једна иста прича понављала се двеста година (Ли 2015: 124). Ти белци су сањали да очувају „јужњачки начин живота“ (Ли 2015: 110) који је подразумевао доминацију њихове расе, сегрегацију и дискриминацију Афроамериканца и сиромашних белаца. Од грађанског рата између Севера и Југа, окончаног 1865. године (Wikipedia), Југ је и даље осећао нетрпељивост према Северу Сједињених Америчких Држава. Мејкому се није допадало што је њихов свештеник „сувише пријатељски настројен према својој јенкијевској браћи“ (Ли 2015: 97). Џин Луиз је све то окарактерисала као: „Конзервативни отпор промени“ (Ли 2015: 50). Својеврсна метафора таквих непоколебљивих ставова и снова јесте крокодил, кога су звали „Двопрсти Том, [...] Стар је био колико и округ Мејком“ (Ли 2015: 58). Овај метузалем би се повремено појављивао на обали реке (Ли 2015: 58), одолевајући зубу времена.

Хипокризија је владала градом јер Мејком није толерисао да ико пије у друштву и наочиглед других, пило се потајно и у мраку (Ли 2015: 55). Трачеви су настајали брзином муње и ширили се подједнако брзо. Када су Џин Луиз и њен момак ноћу отишли на пливање, следећег јутра цео град је брујао о томе да су били „голи као од мајке рођени“ (Ли 2015: 87) што је било далеко од истине (Ли 2015: 89).

Међутим, промене нису могле у потпуности да заобиђу Мејком. Управо су две маргинализоване друштвене групе биле њихови весници. Афроамериканци се организују у Национално удружење за унапређење права небелачког становништва (Ли 2015: 31). Такође, крај Другог светског рата означио је почетак новог доба за сиромашне белце. Њима је тада било дозвољено да се из руралних крајева досељавају у град Мејком (Ли 2015: 50) и тамо запосле (Ли 2015: 196). Поред тога што је сам град пун противречности, он постаје предмет противречних снова и представа о томе како би требало да буде уређен животу у њему.

3. Супротстављени снови о граду

3. 1. Александрини снови о граду

Из перспективе филозофије, разликују се два типа означавања Другости: један је – „софистициранији“ (Brons 2015: 70), а други „груб и једнодимензионалан“ (Brons 2015: 70) и настаје када се „другост конструише само путем дистанцирања сопственог бића од оног другог“ (Brons 2015: 70). Александрини поступци и ставови који одражавају њен сан о граду представљају пример овог другог типа означавања Другости. Она је сањала о томе да сачува постојећи начин живота њене класе и самим тим да одржи друштвени и политички *status quo* и друштвене групе, коју су на америчком Југу звали „white trash”¹ (Lee 2015: 36), и Афроамериканаца. Као представник белаца средње класе, она се дистанцира од ове две друштвене групе путем инфериоризације

1 Аутор рада ову фразу преводи као „бели шљам“.

и сегрегације ових група. Вишеструки су разлози за то дистанцирање: Александра сматра своју класу супериорном, ове две друштвене групе доживљава као претњу по свој начин живота и као девијацију од норми које прихвата њена друштвена класа. Са становишта и психологије и социологије, Мерилин Бруер наводи управо те услове: осећање моралне надмоћи наше или унутарње групе (in-group) и ситуације у којима је друга група или спољна група (out-group) перципирана као претња (1999: 435) као околности под којима „могу да се одрже структурни или психолошки услови за реципрочно активирање позитивности унутарње групе и негативности спољне групе“ (Brewer 1999: 431).

Александра се дистанцира од „белог шљама“, вршећи инфериоризацију тиме што их сматра друштвеном девијацијом од свих норми које она поштује. Они су често пијани (Ли 2015: 153), једва писмени (Ли 2015: 127), и у моралном смислу инфериорни јер се међу њима јавља инцест (Ли 2015: 131). Водила је рачуна о томе шта свет мисли и говори о њој и њеној породици и неке њене опаске почињу речима: „читав Мејком прича“ (Ли 2015: 43, 87). Александра је уверена у супериорност сопствене породице. Мерилин Бруер објашњава овакав став: „Морална надмоћ такође пружа оправдање или озакоњење доминације над другом групом или активно потчињавање те групе“ (1999: 435). Александра говори „о урођеној супериорности било ког Финча о коме би се повела реч“ (Ли 2015: 12). По њеном мишљењу, Финчови би требало да послуже граду Мејкому као узор како би се требало понашати у невољи: „Нико од Финчових никада не бежи“ (Ли 2015: 254), како изабрати правог брачног друга: „Ми Финчови се не венчавамо с децом белог радничког отпада“ (Ли 2015:42). Могло би се рећи да су Финчови

били у неку руку јужњачка аристократија јер се убрајају међу најстарије породице. Александрин чукундеда је имао осморо деце која су се женила и удавала за потомке енглеских колонизатора и тако засновали „Осам породица“ (Ли 2015: 76).

Александра се грчевито држала свог романтичног сна о савршеном свету на америчком Југу „у коме господа пуше на трему или у висећим лежаљкама, а даме се благо хладе лепезом и пијуцкају расхлађену воду“ (Ли 2015: 39). Александру је узнемиравало присуство „белог шљама“ у Мејкому и доводило у питање тај њен сан. Бруерова то објашњава: „Било да је стварна или замишљена, та перцепција да спољна група представља претњу по интересе или опстанак унутарње групе ствара околности под којима се идентификација и међузависност са унутарњом групом директно доводи у везу са непријатељством према спољној групи која представља претњу и обрнуто“ (1999: 435–436). Питање Александриног односа према „белом шљаму“ може се детаљније размотрити на примеру њеног односа са Хенријем, момком њене братанице.

Александра је била очајна што се Џин Луиз виђа са Хенријем, „белим радничким отпадом“, како га ја она називала (Ли 2015: 42). Свој презир према Хенријевом скромном пореклу не може да сакрије када својој братаници рецитује списак Хенријевих мана: „како олиже прсте кад једе колач“ (Ли 2015: 42), он „кашље а не покрије уста“ (Ли 2015: 42), „да је док је био на факултету увалио неку девојку у невољу“ (Ли 2015: 42), „чачка нос кад мисли да га нико не види“ (Ли 2015: 42). Њен фосилизован став о друштвеној хијерархији у Мејкому подразумева да маргинализоване групе остају на друштвеној маргини тог града (Ли 2015: 151). Што се ње тиче, друштвени статус „белог шљама“ био је зацементиран:

једном „бели шљам“, увек „бели шљам“. Да би поткрепила то своје уверење, она тврди: „[...] урођени отпад не може се из њега ишчистити“ (Ли 2015: 42) и „Нема о њима ништа боље да се каже“ (Ли 2015: 42). Што год да Хенри учини да би демаргинализовао себе, у економском и друштвеном смислу, није довољно добро за Александру. Хенри више није сиромашан (Ли 2015: 80), променио је свој живот набоље: он „се уписао на студије права“ (Ли 2015: 18) и почео да ради у адвокатској канцеларији Атикуса Финча, Луизиног оца (Ли 2015: 18). Упркос свему овоме, у Александриним очима Хенри је паразит који је све у животу постигао захваљујући томе што га је Атикус „узео под своје још док је био мали и зато што је дошао рат па му платио школовање“ (Ли 2015: 42). Мелани Грује објашњава овај облик својеврсне расне дискриминације чија су жртва сиромашни белци речима да је та друштвена група:

‘пословична црна овца белог стада’ кога чине појединци који нису довољно бели, а које Реј и Њуиц зову ‘онај бели Други’[...] Бели шљам заиста ремети поредак и доводи у сумњу границе између расе и друштвене класе, на тај начин преиспитујући надмоћ беле расе. Мет Рај ближе означава ‘бели шљам’ као ‘гранични термин’[...] (2014: 40).

Хенри је пример таквог човека који живи у граничном простору јер слути да није „бели шљам“ у правом смислу те речи, али, ипак, није довољно бео да би га друштво у Мејкому прихватило као свог равноправног члана. Он је читавог живота био жртва двоструких стандарда. У школи, ако би Џин Луиз отишла код директора и признала да је учинила нешто непристојно, било би „гадно“ (Ли 2015: 218), ако би Хенри то учинио, био би искључен из школе (Ли 2015: 218). Хенри је

био свестан чињенице да не може да чини све што чини Џин Луиз (Ли 2015: 229). Ако би она ишла босонога и у панталонама на трегере, „Мејком ће на то рећи: „То је финчовски, то су просто њена посла.““ (Ли 2015: 229) Али ако Хенри „покаже само неки знак одступања од нормe и Мејком неће рећи: ’То је клинтоновски, него: ’Отпад ти је увек отпад.““ (Ли 2015: 229) Међутим, Хенрију је било важно да буде део округа Мејком јер је ту био његов дом и његов извор прихода (Ли 2015: 228). У том граничном подручју он је покушавао да учини све како би побегао са друштвене маргине, а ипак је прихватио да га сматрају „белим шљамом“. Била је то цена коју је морао да плати да би му уопште било дозвољено да живи и зарађује за живот у Мејкому (Ли 2015: 231).

Поред већ поменуте инфериоризације и дискриминације, Александра и њена доминантна друштвена група се путем сегрегације дистанцирају од „белог шљама“. Поменута друштвена група је приморана да живи у посебном простору одвојеном од белаца средње класе. Грујеова то објашњава на следећи начин:

Процес означавања другости усмерен ка белом шљамау заокружен је стварањем посебних простора у којима ће живети ова друштвена група, карантина направљеног с циљем да доминантна друштвена група коју чине белци сачува своју чистоћу. Мишел Фуко описује ‘хетеротопије кризе’ које стварају примитивна друштва као ‘привилегована или света или забрањена места, намењена појединцима који су, у односу на друштво и на окружење у којем живе, у стању кризе’[...] али касније се појединцима додељује место у овом друштвеном простору због њихових моралних или бихевиоралних одлика. На тај начин се хетеротопије доводе у везу са појмовима нормe и девијације, било да се односе на саму особу или морал [...] Осим тога, према Фукоу, те хетеротопије кризе су све више уступале

место ‘хетеротопијама девијације’ које дочекују појединце који одступају од извесне норме (2014: 43–44).

У роману, „бели шљам“, перципиран као друштвена девијација, најпре живи „у северном делу округа: тамо је постојало једно месташце по имену Стари Сарум“ (Ли 2015: 48). Као што је већ поменуто, после Другог светског рата они добијају прилику да се преселе из руралних крајева у град и тамо подижу куће беле боје. Управо су оне метафора њихових узалудних покушаја да се интегришу у друштво у Мејкому.

[...] момци с наполичарских имања по читавом округу поврвели у Мејком, где су подизали четвртасте дрвене куће и заснивали породице. Нико није сасвим јасно знао од чега зарађују за живот, али некако су успевали, и створили би један нови друштвени слој у Мејкому да је остатак места признавао да постоје (Ли 2015: 50).

Кречењем кућа у бело као да су желели да нагласе да су и они белци, али покушај је био узалудан. Средња класа није могла у потпуности нити да их одбаци управо због њихове боје коже, али нису ни могли да их прихвате као себи равне. Та средња класа трпела је „бели шљам“ само као терет и живела је поред њих, а не са њима. „Могао је човек да кречи колико год хоће [...], али старе дрвене греде чврсто су стајале под додатним бременом“ (Ли 2015: 50). Грујеова објашњава овакав став доминантне друштвене групе:

Реј и Њуиц тврде да се бели шљам сматра нечим ‘што се мора одбацивати, протерати, и уклонити да би белци освојили и задржали доминацију,[...] сам статус белог шљама спречава средњу класу да их у потпуности одбаци пошто бели шљам потиче из њихове групе. Стога бели шљам представља сталну унутрашњу претњу“ (2014: 45).

Александра је управо пример таквог понашања јер иако не гледа благонаклоно на Хенрија (Ли 2015: 80), истовремено не може да му забрани да долази у дом Финчових (Ли 2015: 25, 102).

За свој сан о граду Александра се бори и дистанцирањем од Афроамериканаца. Они су били жртве расне дискриминације, сегрегације и институционализованог расизма у многим сферама свакодневног живота. Поред „белог шљама“ Мејком је и њих сматрао оним Другим, девијацијом од норме и претњом по постојећи начин живота. Александра је на њих гледала као на морално инфериорне, и говорила да су „ленштине“ (Ли 2015: 166), и да су дрски и непоуздани, незахвални упркос све-му што су белци за њих учинили (Ли 2015: 166). У једном тренутку, она чак не види ништа лоше (Ли 2015: 104) у томе што у кући има памфлет на чијим је корицама „на-цртан антропофагус негро²; изнад цртежа је био нас-лов *Црна куга*“ (Ли 2015: 103). Тиме је учествовала у „дехуманизујућем преувеличавању другости које води ка конструкцији *другог као неког ко нам је потпуни туђин*“ (Brons 2015: 76). С обзиром на то да их је тако перципирала доминантна друштвена класа, Афроамериканци су морали да живе у посебном делу града, названом „Четврт“ (Ли 2015: 37) у којем није било белаца, у судници им је било дозвољено да седе само „на балкону за обојене“ (Ли 2015: 107), њихова деца су ишла у школу коју нису похађала деца белаца и била је то „највећа школа за црнце у округу Мејком“ (Ли 2015: 156).

На крају треба поменути да се Александра и њена класа, такође, дистанцирају од ове две

2 У фрази „anthropophagous Negro“ (Lee 2015: 101), именица „anthropophagous“ означава *канибала* (Merriam-Webster).

друштвене групе и својеврсним дискурсом који прати процес означавања Другости. Критичка анализа дискурса дефинише дискурсе не само као: „начин на који се говори о нечему, већ и начин на који се *размишља* о томе“ (McEnergy & Hardie 2012: 133). Овај дискурс означавања Другости може се сматрати „извором и средством којим се осваја моћ и статус“ (Blommaert and Verschueren 1998: 27). Извесни екстралингвистички елементи, као што су просторно-временски, друштвено-политички контекст и творци тог дискурса, диктирају избор лингвистичких јединица које се користе у дискурсу (Blommaert and Verschueren 1998: 26). У овом случају, творци овог дискурса желе да потврде свој став да су за њих и Афроамериканци и „бели шљам“, лингвистичким жаргоном речено, маркирани. Мелани Грује објашњава тај концепт маркираности: „Социологија позајмљује од лингвистике термин маркираности само да би га довела у везу са појмовима као што су девијација и абнормалност [...] бити маркиран значи бити девијантан, инфериоран и лишен моћи“ (2014: 33). Творци овог дискурса користе лингвистички маркиране термине: „бели раднички отпад“ (Ли 2015: 42) и „црња“ (Ли 2015: 171, 176, 177). „Бели раднички отпад“ (Ли 2015: 42) је фраза која их одређује као некога „[...] коме је својствено опијање, блуд, лењост, прождрљивост, насилност, тешко разумљив нагласак и креолизовани дијалекти“ (Grué 2014: 31). У овом дискурсу коришћена је реч „црња“ (Ли 2015: 167) иако се сматра веома пежоративном у енглеском језику још од почетка тридесетих година 20. века“ (Trupej 2015: 121).

3. 2. Џин Луизини снови о граду

Означавање Другости може да се анализира из перспективе

Хегелове дијалектике идентификације и дистанцирања у сусрету сопственог бића са неким другим [...] Хегел наводи да у сусрету са другим, самосвест види тог другог и као себе и као негацију себе. Самосвест 'не види другог као [још једно] важно биће, већ себе види у том другом,' и обрнуто, сопствени идентитет заснован је на 'искључивању свега што постоји ван сопственог бића' и да је '[стога] други неважан, одбојан,' да је тај други *негација нашег сопственог бића* (Brons 2015: 69).

Бронс даље објашњава: „У питању је имплицитно, и великим делом несвесно обликовање другог по сопственом лику претпостављајући и у сусрету са тим другим да оно што је исправно за сопствено биће јесте исправно и за тог другог“ (2015:71). Овај концепт означавања Другости Бронс дефинише као „'софистициранији' тип означавања другости“ (2015: 70) и објашњава да „одређење сопственог идентитета у односу на другог игра кључну улогу у овом процесу“ (Brons 2015: 70). Овакав тип означавања другости разматран је на примеру Џин Луиз која се суочава са Другим у свом оцу Атикусу и тетци Александри.

Џин Луиз у оцу двојако препознаје тог Другог: најпре у њему види себе, а потом негацију сопственог бића. Најпре у оцу препознаје себе (Ли 2015: 119) јер је читавог живота оца постављала на пиједестал као божанство (Ли 2015: 260). Она је била свесна да „[...] пре сваке важне одлуке кроз подсвест прође мисао 'Шта би урадио Атикус'“ (Ли 2015: 119). Била је уверена да су њени одговори на сва питања исти као и оче-

ви (Ли 2015: 260). Њен стриц јој указује на то: „... док сте ви, госпођице, мада рођени са сопственом савешћу, успели негде успут да је закачите као прилепак уз оче-ву“ (Ли 2015: 260). Међутим, у тренутку када оца угледа на Већу грађана (Ли 2015: 107) како седи за истим столом са расистима који упућују увреде на рачун Афроамериканца (Ли 2015: 110), отац постаје за њу Други као негација њеног сопственог бића. У свом очајању, помислила је: „[...] једино људско биће коме је икада веровала у потпуности и од свег срца сада ју је изневерило [...] издао ју је јавно, грозно и бесрамно“ (Ли 2015: 115). Васпитана је да верује да су сви људи једнаки и посебно је запамтила крилатицу: „Једнака права за све, посебне повластице ни за кога“ (Ли 2015: 239). Сматрала је себе особом која је „била рођена слепа за боје“ (Ли 2015: 124), односно да јој није била важна боја коже. У једном тренутку она оптужује оца да дехуманизује Афроамериканце јер им одузима људскост, одузимајући им наду да могу да промене свој положај (Ли 2015: 248) Атикус је сматрао да Афроамериканци само треба да слушају белце и раде шта им се каже (Ли 2015: 248). У тим тренуцима када се разочара у оца Џин Луиз и сама постаје обележена као Други и постаје жртва означавања Другости. Себе види као „туђинца“ у односу на своју породицу (Ли 2015: 223), односно као маркирану, речено лингвистичким жаргоном. Каже за себе да је „нечиста“, односно да није довољно бела због својих либералних ставова, да је „била излагана свим врстама прљавштине међу белим шљамом са којим је ишла у школу“ (Ли 2015: 245). Она постаје тај Други јер стиче утисак да су је истовремено њени најближи оставили (Ли 2015: 161) и да се читав град дистанцирао од ње (Ли 2015: 154) и да јој поручује: „Одлази, говорила јој је стара зграда. Нема овде места за тебе. Непожељна

си“ (Ли 2015: 113). Та изолованост и маргинализованост јој тешко пада, осећа физичку слабост и мучнину (Ли 2015: 113, 121, 261) и она размишља: „Пакао је вечна раздвојеност“ (Ли 2015: 223).

Међутим, у једном тренутку Џин Луиз превазилази означавања Другости што Хегел описује као стање у којем се сопствено биће:

[...] враћа себи, јер се поново уједињује са самим собом путем поништавања СОПСТВЕНЕ другости; али, потом, сопствено биће, исто тако, враћа другост тој другој самосвести, јер је сопствено биће било свесно да егзистира у том другом, односно сопствено биће поништава своје битисање у том другом и на тај начин тог другог ослобађа (Brons 2015: 73).

У тренуцима психичке растројености и физичке слабости, Џин Луизин стриц Џек ју је оптужио да је слепа, односно да никада заиста није отворила очи (Ли 2015: 188). Када је чула ове речи, Џин Луиз доживљава просветљење и отржењење јер схвата да је била слепа пред чињеницом да њен отац није бог, већ обично људско биће са свим својим манама (Ли 2015: 260). За разлику од Џин Луиз, и њен стриц и отац су знали да ће морати да буде пресечена пупчана врпца која ју је везивала за оца (Ли 2015: 261). Било је питање времена када ће открити да се не слаже са свим очевим поступцима и да је она засебна јединка са савешћу независном од очеве (Ли 2015: 261). Да би она уште могла да дође до тог открића, да би се поново родила слободна, са савешћу која је само њена (Ли 2015: 261), њен отац је учинио нешто што се Џин Луизи чини као сушта супротност и његовој и њеној савести (Ли 2015: 260–261) и тиме је њу, у метафоричком смислу, убио (Ли 2015: 261). Тог тренутка Џин Луиз схвата да је престала да се

поистовећује са својим оцем, и да не може да живи свој живот, претпостављајући да су она и њен отац у моралном смислу једно биће. Ово откровење ослобађа и њу и њеног оца. Она је слободна јер више није „емотивни богаљ“ (Ли 2015: 260). Отац осећа олакшање јер зна да је натерао своју ћерку да живи као самостално и „засебно биће“ (Ли 2015: 261). Он зна да више не мора да на својим плећима носи терет оца који је у ћеркиним очима бог. Стога Џин Луиз превазилази процес означавања Другости и враћа се себи. Њено означавање Другости описује пун круг: вршила је означавање Другости, сама је постала жртва тог процеса и на крају га превазилази.

Што се тиче њеног односа са тетком, Џин Луиз је сматра негацијом сопственог бића. Бронс дефинише тај однос на следећи начин: „’ми’ користимо Другог да би дефинисали себе: ’ми’ разумемо себе у односу на то шта ’ми’ нисмо“ (2015: 75). Када размишља и говори о својој тетци, она користи војнички жаргон. За њу је тетка „непријатељски настројен незнанац“ (Ли 2015: 167), а њихов однос је „Стогодишњи рат“ (Ли 2015: 27). Џин Луиз је покушавала да буде све оно што њена тетка није. Џин Луиз није ценила људе на основу њихове расе (Ли 2015: 177–178) или економског или друштвеног положаја (Ли 2015: 127–128). Није се обазирала на то шта људи мисле о њој и њеном начину живота (Ли 2015: 27–28). Џин Луиз је веровала у слободу избора да живи по своме (Ли 2015: 35). Чак се и њен речник разликовао од теткиног јер није могла да поднесе да чује реч „црња“ (Ли 2015: 177).

За разлику од Александре која нема никакве недоумице да је место њене породице у Мејкому, сама Џин Луиз има амбивалентан став према родном граду. Хенри запажа ову амбивалентност у њој и каже јој „Имаш ти у себи и Џекила и Хајда“ (Ли 2015: 51). С једне стра-

не, она жели да „заустави време“ (Ли 2015: 79), да се не мења „јужњачка традиција“ (Ли 2015: 95) која је диктирала како се црквене химне или „доксологија“ певају (Ли 2015: 95), да се изглед града не мења (Ли 2015: 50). Волела је поједина места у граду као што је „Искрцавалиште“ јер јој буде пријатне успомене на детњство (Ли 2015: 79), али јој се град у целини не допада (Ли 2015: 79). На почетку романа, у Мејкому она је „спутана“ (Ли 2015: 28). Затим, следи супротан став да „сваки пут кад дођем кући, осећам се као да се враћам у свет, а када полазим из Мејкома, као да одлазим из света“ (Ли 2015: 79), а одмах потом додаје да би „начисто полудела кад бих живела у Мејкому“ (Ли 2015: 79.). На крају романа, стриц ју је натерао да схвати да су њеном родном граду потребни људи као што је она (Ли 2015: 267) који се не плаше да се боре за своја уверења, да се супротставе другоме, чак и сопственом оцу, уколико сматрају да ти други нису у праву (Ли 2015: 272).

4. Закључне напомене

Може се рећи да Александра и Џин Луиз остају на супротним половима по питању снова и представа о животу и друштву у Мејкому. Такође се чини да се ниједној не остварују ти снови, барем не у потпуности. Александрин сан о очувању постојећих друштвених односа и њена романтична представа о животу на Југу немају будућност јер се тај живот и друштво мењају, иако споро (Ли 2015: 196, 197). Џин Луиз сања о Југу на којем ће владати толеранција и узајамно уважавање. Сањала је о Југу који ће, за почетак, одредити једну недељу током које би био добар и љубазан према Афроамериканцима јер би они почели да стичу самопоштовање (Ли

2015: 248). Тај њен сан се још увек не остварује. Међутим, она схвата да би могла да допринесе остварењу тог сна ако се одлучи да остане у родном граду.

Не само да Александра и Џин Луиз заступају „непомирљива гледишта“ (Ли 2015: 32), већ су и њихови снови о граду примери који илуструју различите концепте означавања Другости. Александра је пример грубог означавања Другости јер је, у њеном случају, овај процес једнодимензионалан. Александра се не мења током тог процеса, она налази мане том Другом, себи никада ништа не замера нити у себе сумња (Ли 2015: 33). Такође, овај процес је општег карактера јер се одвија на макро плану друштвених односа. Џин Луизино означавање Другости је софистициран процес јер је личан и одвија се на микроплану породичних односа. Током тог процеса она преиспитује себе, анализира своје поступке и уверења и боље упознаје себе, али и своју породицу (Ли 2015: 151).

Њихови супротстављени снови сагледани су из перспективе означавања Другости као једног негативног процеса који подразумева сегрегацију, дискриминацију, инфериоризацију и негацију тог Другог било да се процес одвија на друштвеном или личном плану. Анализирање и разматрање процеса означавања Другости може да представља први корак ка лакшем уочавању тог процеса, а затим ка суочавању са њим у друштву. Једном када се препозна одређена негативна појава, лакше је ухватити се у коштац са њом и радити на њеном ублажавању или искорењивању. Милорадовић сматра да је могуће решити тешкоће узроковане овим процесом: „контактима унутарњих и вањских скупина те интеграцијом и акултурацијом – наравно, све то под претпоставком толеранције“ (Пасини 2013: 443).

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Blommaert, Jan and Jef Verschueren. *Debating diversity*. London: Routledge, 1998. Штампано.
- Brewer, Marilyn B. „The psychology of prejudice: ingroup love or outgroup hate?“ *Journal of Social Issues* 55(3) (1999): 429–444.
- https://www.researchgate.net/publication/227714285_The_Psychology_of_Prejudice_Ingroup_Love_and_Outgroup_Hate. Веб. 23. 11. 2019.
- Britannica <https://www.britannica.com/biography/Harper-Lee>. Веб. 21. 11. 2019.
- Brons, Lajos. „Othering, an analysis“. *Transcience* 6(1) (2015): 69–90.
- https://www2.hu-berlin.de/transcience/Vol6_No1_2015_69_90.pdf. Веб. 20. 11. 2019.
- Grué, Mélanie. „The internal other: Dorothy Allison’s white trash“. *Otherness: Essays and Studies* 4(2) (2014): 31–50.
- http://www.otherness.dk/fileadmin/www.othernessandthearts.org/Publications/Journal_Otherness/Otherness_4.2/2_Melanie_Grue_-_White_Trash.pdf. Веб. 20. 11. 2019.
- Lee, Harper. *Go Set a Watchman*. London: William Heinemann, 2015. Штампано.
- Ли, Харпер. *Иди постави стражара*. Београд: Лагуна, 2015. Штампано.
- McEney, Tony and Andrew Hardie. *Corpus linguistics: method, theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. Штампано.
- Merriam-Webster. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/anthropophagus>. Веб. 20. 11. 2019.
- Милорадовић, Анђелко. *Странац и друштво: феноменологија странца и ксенофобије*. Загреб: Пан либер, 2013. Веб. 23. 11. 2019.
- Пасини, Динка. „Анђелко Милорадовић: Странац и друштво: феноменологија странца и ксенофобије“. *Миграцијске и етничке теме*, 29 (2013), 3: 441–443. Веб. 25.11. 2019.
- Trupej, Janko. „The ‘Negro’ in John Steinbeck’s *Of Mice and Men*: A comparison of socialist and post-socialist strategies for

- translating racial elements“. *ELOPE*, 12(1)(2015):119–133.
<https://revije.ff.uni-lj.si/elope/article/view/3275>. Веб.20. 11. 2019.
- Wikipedia.https://en.wikipedia.org/wiki/Go_Set_a_Watchman. Веб. 21. 11. 2019.
- Wikipedia.<https://www.pulitzer.org/winners/harper-lee>. Веб. 21. 11. 2019.
- Wikipedia.https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Амерички_грађански_пат. Веб. 21. 11. 2019.

Sandra Josipović

THE CONFLICTING DREAMS ABOUT TOWN IN THE NOVEL *GO SET A WATCHMAN*

The paper focuses on the main protagonists' conflicting ideas and dreams about what life should be like in the town of Maycomb in Harper Lee's novel *Go Set A Watchman*. Their conflicting ideas and dreams are viewed through the prism of the concept of "othering". The author takes into consideration that there are two types of „othering": "crude" (Brons 2015: 70) and "sophisticated" (Brons 2015: 70). The concept of "othering" is analyzed from the perspective of sociology, psychology and philosophy.

Key Words: conflicting dreams, the town of Maycomb, the other, crude othering, sophisticated othering.